

Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Temel Sanat Eğitimi Uygulamalarının Sorgulanması ve Öneriler

Nükhet ATAR

Öğr.Gör.,

Anadolu Üniversitesi,

Güzel Sanatlar Fakültesi

Resim Bölümü, Öğretim Görevlisi

Günümüz sanat eğitiminde önemli bir yeri olan Temel Sanat öğretisi, ilk kez Bauhaus okulunda, 1919'larda uygulanmış, geliştirilerek temel prensiplere oturtulmuştur. Tüm dünyaya yayılan bu oluşum, sanat eğitiminde yeni görüşlere yol açmış ve bugün hala etkilerini sürdürmektedir.

Sanatın Temel Eğitimi konusunda ülkemizde ve başka ülkelerde dönem dönem değişik yaklaşımların benimsendiği gözlenmektedir. Bu yaklaşımlar global olarak üç ana grupta toplanabilir. Bunlardan birincisi, Bauhaus kökenli Temel Sanat Eğitimi, ikincisi Akademik desen çizimine dayalı sanat eğitimi, üçüncüsü Dada çıkışlı ve Freud'un oyun ilkesinden hareketle serbest fantezi ve yaratıcılığa dayanan Temel Sanat Eğitimidir. (Akdeniz, Aksel, 1989)

Bilindiği gibi, Türkiye'de ilk kez 1957 yılında İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nun programına alınmış olan Temel Sanat Eğitimi, daha sonra diğer Animasyon, Grafik, Seramik, İç Mimarlık, Baskı Sanatları, Tekstil, Endüstriyel Tasarım vb. bölümlerinin öğretim programlarında yer alan ortak sanat dilinin öğretisinin yapıldığı bir disiplindir. Genellikle Sanat Eğitimi veren kurumların birinci sınıfında bir yıl süreyle hazırlayıcı bir eğitim olarak uygulamaya konulmuştur. Görsel sanatların öğretimi kapsamında; görsel yönü ağırlıklı, plastik elemanların işlevlerini, gözle düşünmenin mantığını kavramayı, farklı yöntemlerle ve her türlü malzemeyle çözümler üretme biçiminde, yapılan çalışmadan haz duyarak, sanatsal yaratıcılığa dayalı bireyin zekası, algıladıkları ve düşünceleri arasında ilişkiler kurmayı daha

fazla deneyerek, bu amacı gerçekleştirmek için yapılır.

Temel Sanat Eğitimi, özellikle görsel algıyı ön plana çıkaran tüm duygu ve duyguların farkına varılması, "görme ile düşünmenin birleştirilmesi" malzeme ile düşünce arasında çeşitli ve değişik bağlantılar kurulması ve nesne ile çevre arasında estetik bir iletişim sağlanması için yapılan tüm uygulamaların, "görsel düşüncenin görsel boyutta tüm etkinliklerini kapsar" (Denel, 1981).

Plastik Sanatlar eğitiminin temeli olan görsel algının anlamı, "gözle düşünmek demektir. Buna, bilinçle seçilmiş ve dikkatin yoğun biçimde üzerine yöneltmiş olan nesnenin estetik amaçlı olarak algılanması da denebilir. İşte, sanat eğitimi bu yönüyle bir bakıma, bilinçli algılamaya yöneltilmiştir" (Gençaydın, 2002). Burada; "araştırma, seçme, önemli özelliği kavrama, sadeleştirme, soyutlama, analiz-sentez yapma, tamamlama, düzeltme, kıyaslama, problemi çözme, birleştirme, ayırt etme ve anlam bütünlüğüne ulaştırma gibi işlevler söz konusudur" (Arnheim, 1972).

Ortaöğretim Kurumlarında eksikliğini bildiğimiz güzel sanatlar eğitimi, 1990 yılında resim ve müzik dallarında Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin kurulması ile başladı. Meslek Lisesi niteliği taşımayan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nde amaç, güzel sanatlar eğitimi almış özgür düşünceli, çevreye saygılı, araştırmacı, dünyaya daha geniş bir pencereden bakan, çok yönlü, hoşgörülü, estetik anlayışları gelişmiş bireyleri yetiştirmektir.

Yaratıcı bireylerin yetiştirilmesi, toplumların kalkınmasında (bilimde-teknojide-sanatta) sanatın ve eğitimin de temel amacıdır. Yaratıcı bireylere duyulan gereksinim, çağın dinamiklerini harekete geçirecek bireyin yaratıcı bakış açısıyla yaşamı algılaması ve sanatla buluşturulabilmesi, geleceğin yaratılması için büyük önem taşır. Yüzeyselliğin, görünenle yetinmenin, üstünlükçülüğün, oyalanmanın, çözümsüzlüğe sığınmanın, zaman kaybetmenin tam tersi, bir sanat eğitimi modelini benimsemenin gerekliliği söz ko-

*Lise Öğrencisi
(AGSL) Çalışmaları, 2002*

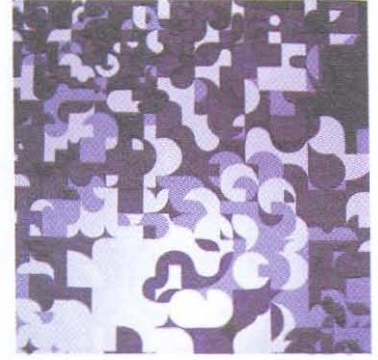

nusudur.

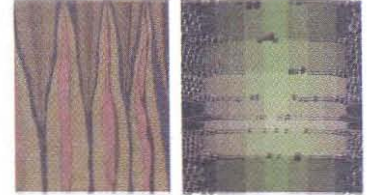
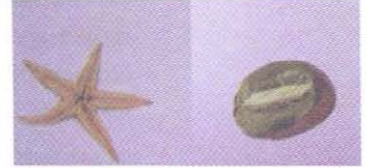
Belli programları ve kuralları ile kendi sistematüğını oluşturan eğitim kurumları, yıllarca yinelenen kalıplara bağılı, durağan sorgulamayan ve adeta gelenekselleşen bir yapı içerisinde tüm yaratıcı etkinlikleri ve girişimleri de engellemektedir. Oysa eğitim kurumları güncelliğe, değişime, yaşama açık ve ortak olmalıdır. "Sanat yaşamla bütünleşme amacı güder" (Erbil, 1990). "Kalıplaşmış modeller aracılığıyla, bireyin özgür bir yaratıcı eylem içine girmesi olanaklı değildir. Tüm zamanlar için öngörülebilir bir yaratıcılık eğitimi olmayacağı gibi, çağın gereklilerini karşılamayan bilindik modeller de tek tip bir anlayışı yerleştirecektir ki, belirli formüllere indirgenmiş bir eğitsel anlayışla özgün ve özgür çalışmalar gerçekleştirilmesi olanaksızdır" (Karayağmurlar, 2002).

Sanat Eğitimsi olarak Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi ve özellikle iki ayrı yükseköğretim kurumunda çalıştığım süreçteki gözlemim; merak eden, soru soran, araştıran, sorgulayan, öğrenmeye istekli öğrenci sayısının oldukça az, buna karşılık yaptığı ile yetinen, araştırmayan, denemeyen, okumayan öğrenci sayısının çok fazla olduğudur. Bu da, katılım şansı tanımayan, soru sormayı, farklı düşünmeyi olanaklı kılmayan, ezberci eğitim sisteminin sonucudur. Ezberci ve hazırcı eğitim sisteminde sanat eğitimsi de ister istemez bu sistemin içindeki rolü üstlenmek durumunda kalmaktadır. Hazır alıp tüketen bireylerde sanat eğitimimin gerekliliği bilincini oluşturmanın da zor olduğu bir gerçektir.

Lise'de mantıklı düşünmeye başlamış olan genç, çevresinde olup biteni, dünya olaylarını öğrenmek ister. Somut düşüncelerin yanında soyut düşünceleri de kavramlaştırır ve bunu kendi yorumuyla yansıtır. Bu dönemde genç, hevesli ve meraklıdır. Onu doğru yönlendirmek, bu dönemde önemlidir. Öz disiplini sağlama, yapılan çalışmadan haz duyma, çalışma zevki duyumsatma yönünden bunu bir fırsat olarak değerlendirmenin tam zamanıdır. Gençleri kitsch tehlikesinden korumak ancak bu aşamada sağlıklı sanat eğitiminin oluşumu ile çözülebilir. Düşünülen eğitim modelinde genç, bilinçli bir tercihle gelecekte kendisine uygun bir alanda yer bulabilecektir. "Temel Sanat Eğitimi yönlendirmelerinde öğrenciye bilinçli olarak yol göstermek gerekir. Bunun yeri ve zamanı çok önemlidir. Sanat Eğitimsi, kendi gücünün üstünde bir durumla karşılaştığı zaman, çalışma sırasında başvurulabileceği bir destek olarak algılanmalıdır. Temel Sanat Eğitimi'nde sürekli kontrol, sürekli destek, fiziksel ve düşünsel olarak, sürekli müdahale, işe

Lisans Öğrencisi Çalışması,
2004

Lisans Öğrencisi Çalışması,
2003

*Lisans Öğrencisi
Çalışması, 2003*

ilişkin öneriler, öğrenciyi düşünce tembelliğine ittiği gibi amaçlanan kendi yapma haznını tatmasına da engel olur. Bu tavır öğrencinin yaratıcılığını geliştirmesine ve yansıtmasına da imkan tanımaz" (Gökbulut, 1992).

Temel Eğitimden geçen gencin bir meslek edinmek için seçimini yaptığı, bunun öğretimi aşamasına geçtiği üniversite eğitimi süreci, sadece meslek bilgisinin aktarımıyla sınırlı değildir. Üniversiteler, beraberinde öğrencilerin çok yönlü formasyon kazanmalarına olanak tanıyan, entelektüel bireyin yetişmesi için gerekli ortamı sağlayan sosyal ve kültürel alt yapısını oluşturmuş üst yapı kurumlarıdır.

Güzel Sanatlar Fakültelerinde uygulanmakta olan Temel Sanat Eğitimi programının aynen lise çağı gencine uygulanabilirliğinin olumlu-olumsuz yönlerini tartışmak gerekirse, kurumun içinde bulunduğu koşullara ve gereksinimlerine uygun lise düzeyinde bir programın yer aldığı sağlıklı bir yapılanmayla bu yaştaki gençlere, bireysel farklılıklar ve gelişme sürecine paralel olarak ancak belli bir düzeyde plastik görüş kazandırılabilir.

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, öğrencilerinin bir üst kurumda alacakları sanat eğitimini güçlendirecek birikimi sağlayan bir altyapı kurumu olarak algılanmalıdır. Kanımca, bu kurumların düşünsel altyapı donanımlarıyla daha sorgulayıcı, farklı ifade biçimleriyle görsel sanatlar alanında sorumluluk almaları hiç kuşkusuz kaçınılmaz olacaktır. Güzel Sanatlar Liseleri ile başlayıp yükseköğretimde Güzel Sanatlar Fakülteleri veya Eğitim Fakültelerinin ilgili bölümlerinde devam eden Temel Sanat Eğitimi, yaratıcı bir sürece dönüştürülerek kurumlar arasında organik bir bağ kurulmalıdır.

Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde uygulanan Temel Sanat Eğitimi ile Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Eğitim Fakültelerinde uygulanan Temel Sanat Eğitimi derslerinin irdelenmesi sonucunda oluşan görüş ve önerilerin özenle değerlendirilmesinin yararlı olduğu kanısındayım. Bu görüş ve önerileri şöyle sıralayabiliriz:

- 1- İngilizce Hazırlık sınıfı olmak üzere 4 yıl sanat eğitimi gören Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi'ndeki gençlerin özgür bir ortamda, öz yeteneklerini ortaya çıkarmaları, kendilerini keşfetmeleri, onları sınırlandıracak programlar yerine, özgür denemelerle doğayı tanımaya yönelik etütler ve araştırarak sorgulamanın ağırlıkta olduğu yeni bir sanat eğitimi modelinin geliştirilmesi, gerçek anlamda bir müfredatla olasıdır.
- 2- Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin varolma nedenleri sorgulanmalı, ağır müfredat programları yalınlaştırılmalı, altyapı eksiklikleri tamamlanmalıdır.

Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde temel sanat eğitimi, algı eğitimi olarak düşünülmeli, sağlam bir görsel eğitim olarak ele alınmalıdır.

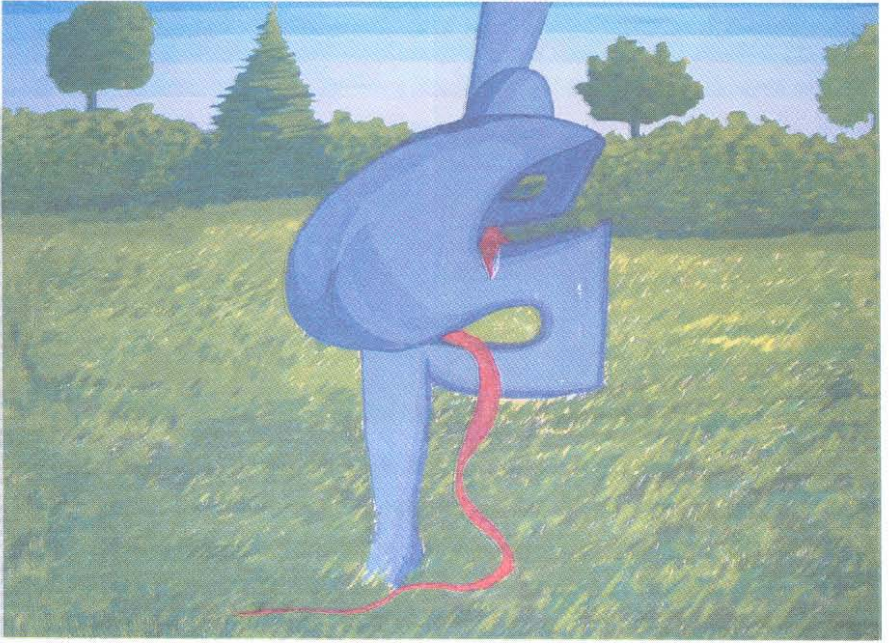
3- Temel Sanat Eğitimi konusunda yöntem ve müfredat sorunu her zaman gündemde kalmıştır. Zaman zaman değişik anlayışların benimsendiği sanatın temel eğitiminde alana ilişkin deneyimli ve donanımlı kadroların oluşturulamaması ayrı bir sorun olarak ele alınmalıdır.

4- Sanat Tarihi, çeşitli kavramların birbirleriyle ilişkisinin kurulabilmesi bakımından önemli bir ders olduğu halde sanat eğitiminde fazla önemsenmemektedir. Oysa, geçmişe ilişkin bilgilerin, çağdaş sanatla olan bağlantısı bu dersle oluşturulabilir. Kuramsal bilgi birikiminin bireyin düşünce boyutunu geliştirici yönü yadsınamaz.

5- Lise müfredat programında yer alan felsefe dersinin bugün öğrenciye yeni ufuklar açabildiği söylenemez. Oysa, bu dersin yaratıcılık eğitimine katkısı önemlidir. Bireyin, yaşamı eleştirel aklın süzgecinden geçirerek sorgulaması, düşünce biçimi oluşturarak önermelerde bulunabilmesi, günlük yaşamın içine çekilebilmesi, felsefenin yaygınlaştırılarak ve yaratıcı düşünce gücünün gelişimine yansımaları tartışılmaz. Filozof M. Adler'in 'felsefe herkesin işidir' sözü, önemini güzel biçimde yansıtır. Yaratıcı ve eleştirel düşünebilen, analiz ve sentez yeteneklerini geliştirmiş, sorgulayan, kendilerini farklı alanlarda ifade edebilen bireyler olarak yetişmeleri esas hedef olmalıdır.

6- Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nde uygulanan Sanat Eğitimi programları Güzel Sanatlar Fakültelerindeki Temel Sanat Eğitimi programları ile ilişkilendirilerek yeniden yapılandırılmalıdır. Böylelikle öğrenciler amaçsız tekrar yapmayacaklar, sıkıcı olmayan, özgür ve özgün çalışmalar gerçekleştirecekler ve bu birikimlerini üst sınıflara taşıyabileceklerdir.

7- Temel Sanat Eğitimi iyi bir desen eğitimi içermelidir. Burada desen yalnızca iyi bir figür çizimi olarak anlaşılmamalı, desen öğrencisinin dış ve iç

Lisans Öğrencisi Çalışması,
2004

dünyasının algılama duyarlılığının gelişmesine yönelik ele alınmalıdır. (Akdeniz., Aksel, 1989)

8- Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri arasında bir sistem ortaklığı olması gereklidir. Günümüzde sanatın temel eğitimi konusunda çok değişik yaklaşımlar ve görüşler olacaktır. Ancak; sanat eğitimcisinden kaynaklanan tutum farklılığı olsa da temel ilkeler ortak olmalıdır. Bugün sayıları 40'ı geçen bu liselerde uygulanacak temel sanat eğitimi programları bu okullarda çalışan sanat eğitimcilerinin hazırlayacakları ortak bir programla ve koordineli çalışmaları ile yürütülmesine yönelik olmalıdır. Oldukça yüklü içeriği olan müfredat programları öğrenciyi ve sanat eğitimcisini zorlamaktadır. Güzel Sanatlar Fakülteleri, Güzel Sanatlar Liseleri ile bağlantılı olarak koordinasyon görevini üstlenmelidir. Bu kurumlar arasındaki işbirliği sağlanmalıdır.

9- Bu kısır döngüden kurtulmak, gelecekte de sorunların büyüyerek varacağı düşüncesinden hareketle, sağlıklı bir yapılanma içerisinde sanat eğitimi politikası ile olanaklıdır. Bu oluşum bugün-yarın gerçekleşmeyeceğine göre hiç olmazsa Anadolu Güzel Sanatlar Liselerindeki Temel Sanat Eğitimi Programı, amacına uygun olarak yeniden ele alınmalıdır. Güzel Sanatlar Fakültelerindeki Temel Sanat Eğitimi programları ile ilişkilendirilerek yeniden yapılandırılmalıdır. Lise düzeyinde ele alınan Temel Sanat Eğitimi dersinin amacının çok iyi saptanması gerekir. Amaç, sanatçı yetiştirmek değildir. Güzel sanatlar eğitimi veren Yükseköğretim Kurumlarındaki programı aynen uygularsak amacımıza ulaşamayız. Lisede Temel Sanat Eğitimi adına yapıla-

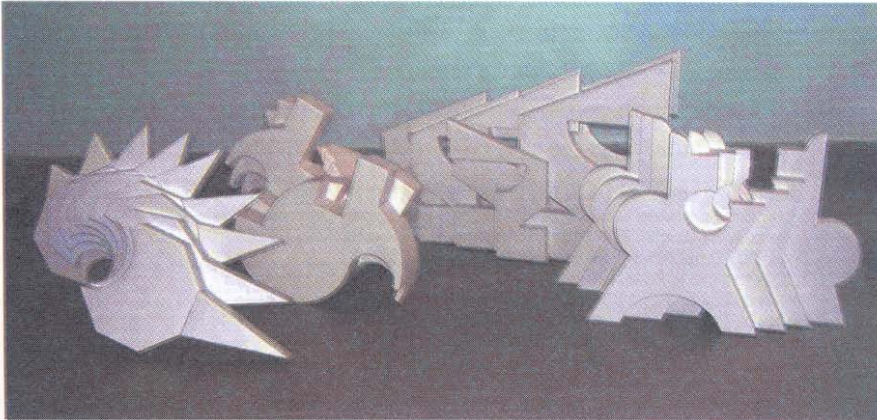
cak tek şey, özgür çalışma ortamının yaratıldığı, deneme ve yinelemelerle sonuçta anlatımın zenginleşmesini sağlayacak algı birikimiyle temel oluşturmak; desen ağırlıklı, araştırmaya (gözleme dayalı etüd etme, gözle düşünmeyi esas alan) dayanan deneysel çalışmalar olmalıdır. Görsel algılamaya dayalı olan temel sanat eğitimi; salt taklitçilik değil, tam tersi, yaratıcı düşünce gücünü geliştirmeyi hedef alan araştırma ve denemelerle doğayla kurulan çok yönlü ilişkileri sezdirebilecek, görme alışkanlığı kazandıracak, görsel dilin öğretimidir. Bir dizi etkinliği kapsayan bu sürecin, gencin gelecekteki sanat eğitimi ve üretimi için basamak oluşturması, bu mekanizmanın doğru işleyişiyle olanaklı görünmektedir. Bu sistem, daha geniş bir platformda mutlaka değerlendirilmelidir.

10- Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde programların uygulanmasında karşılaşılan sıkıntılar, yetersizlikler, eksiklikler, (bina, donanım, müfredat programları, kurulma amacı, sanat eğitimcisi) istenilen, hedeflenen kalitenin aşağı çekilmesine neden olmaktadır. Bu kurumların ülke çapında iyileştirilmesi zorunlu görülmektedir.

11- Ülkemizde Güzel Sanatlar Liselerinin sayıları giderek artmaktadır. Bu artışa paralel, donanımlı ve nitelikli öğretmen gereksinimi karşılanamamaktadır. Bu konuda seçici olunması eğitim kalitesini de olumlu etkileyecektir.

12- Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'ndeki alan derslerinin farklı disiplinlere sahip, deneyimli bir kadro tarafından yürütülmesinin uygun olacağı düşünülse de, belli standartlar içinde bütünüyle uygulanabilirliği kalabalık öğretmen kadrosuyla pek olası değildir. Temel Sanat Eğitimi-Öğretiminde farklı anlayış ve disiplinlerden gelen, çalışma alanlarında uzmanlaşmış bir kadronun ortak bir programı gözetmeleri, kuşkusuz bu dersi daha aktif ve etkin kılacaktır.

Temel Sanat Eğitimi-Öğretiminde, bireyin sanatın temel ilkelerine bağlı bir öğretimden geçmesi gereklidir. Temel Sanat Eğitiminden geçmemiş başarılı

Lise Öğrencisi (AGLS)
Çalışması, 2000

sanatçılar olsa da bireyi yaratıcılık ve özgürlük adına başıboş bırakmak sanatın öğretiminde kaçınılması gereken bir durumdur. Çağdaş sanat eğitiminde hedef sanatın öğretimidir. Bu da ancak sanat kavramlarının öğretimi ile gerçekleşir. Sağlam bir sanat öğretiminden sonra yeni denemelerde bulunulmalıdır. Yaratıcı bireylere bugün dünden daha çok gereksinimimiz vardır.

Özetle, Temel Sanat Eğitimi bireyin, geçmişten getirdiği önyargılı beğenilerini, kalıplarını kırmak, görsel düşünmeyi özgünleştirecek bir değişim oluşturabilmesini Itten'in şu cümlesi çok

güzel ifade eder. "Bireysel yaşantı ve deneyimlerini yaratıcılığa dönüştürecek olan bireyi, tüm ölü gelenek ve alışkanlıklarından kurtarmaktır" (Itten, 1963). Sanat Eğitiminin temelinde yaratıcılık ve disiplinin bulunduğu ortak bir zeminin yaratılması gereklidir.

SONUÇ

Çağdaş toplumlarda genç kuşağın bireyleri, eleştirel aklın ışığında, bilimsel yöntemlerin benimsendiği bir eğitim modeliyle yetiştirilmektedirler.

Bilim ve sanatın ihmal edildiği, sanat ve bilim adamlarının yeterince yetişmediği çok genç nüfusa sahip ülkemizde, üretkenlik ve yaratıcılık anlamında bu potansiyelin dinamiklerinin harekete geçirilememesinde bilim, sanat eğitimi, kültür, politikalarındaki yanlışlığı açıkça ortaya koymaktadır.

Küreselleşme sürecinin dinamikleri içinde bulunduğumuz çağın gereklerine uygun, yaratıcılık eğitiminin temel alındığı, bilim adamı, sanatçı, çağdaş ve özgür bireylerin yetişeceği, yaratıcı davranışın yansımalarının her alanda görülebileceği ilköğretimden yükseköğretim kurumlarına dek çok hızlı radikal bir değişim ve yeni eğitim modellerinin arayışına girmek artık kaçınılmaz olmuştur.

Kaynaklar

- 1- Akdeniz, Halil, Aksel, Erdağ : Güzel Sanatlar Fakültelerinde Temel Sanat Eğitimi Üzerine Düşünceler ve Bir bakış Açısı Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültelerinde Temel Sanat Eğitimi Sempozyumu. Ankara, 1989.
- 2- Arnheim, Rudolf : Anschauliches Denken, Verlag Du mont. S.Schauberg. Köln, 1972.
- 3- Denel, Bilgi : Temel Tasarım, Yaratıcılık, ODTÜ Yay., Ankara, 1981.
- 4- Erbil, Devrim : Çağdaş Eğitim. Cem Yay. İstanbul, 1990.
- 5- Erol, Turan : Türkiye'de Plastik Sanatların Sorunları, BRHD. Yay, Sayı: 32, Ankara, 1997.
- 6- Gençaydın, Zafer : Sanatsal Yaratıcılık Üstüne Düşünceler, Gazi Ü.E.F. Resim-İş A.B.D. Sanat Eğitimi Sempozyumu, Ankara, 2002.
- 7- Gökbulut, Nur : Temel Sanat Eğitiminde Görsel Alanın Arındırılmasına İlişkin Bir uygulama Örneği. G.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1992.
- 8- Karayağmurlar, Bedri : Günümüz Türkiye'sinde Sanat Eğitimi ve Eğitimde Yeniden Yapılanma. A.Ü.G.S.F. Yay., Sayı: 13, Eskişehir, 2002.